

รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม เมืองฟ้าแดดสงยาง

ประสิทธิ์ เวียงสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ประภัสสร ฤทธิสุทธิ

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ณรงค์ฤทธิ์ โสภา

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

A Model for Promoting Participatory Tourism Promoting in Mueang Fa Daet Song Yang

Prasit Wiangsong

Faculty of Innovation for Local Development, Mahasarakham Rajabhat University, Thailand

Prapatsorn Rittisut

Faculty of Innovation for Local Development, Mahasarakham Rajabhat University, Thailand

Narongrit Sopha

Faculty of Innovation for Local Development, Mahasarakham Rajabhat University, Thailand

Article Info:	Research Article
Article History:	Received April 07, 2026
	Revised May 19, 2026
	Accepted June 06, 2026
Corresponding Author:	Prasit Wiangsong
E-mail Address:	tonka283266@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องรูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง 2) ศึกษาความต้องการจำเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง 3) สังเคราะห์องค์ประกอบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง และ 4) สร้างรูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน วิธีดำเนินการวิจัย 3 ระยะคือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 375 คน ใช้วิธีการคัดเลือกตามสูตรคำนวณตัวอย่างของ Yamane ระยะที่ 2 สังเคราะห์องค์ประกอบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง และระยะที่ 3 ศึกษาแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสนทนากลุ่ม จากการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัจจุบันการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยางพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อยเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกรายการอยู่ในระดับน้อย 2) สภาพพึงประสงค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง โดยภาพรวมพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกรายการอยู่

ในระดับมาก ความต้องการจำเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยางพบว่า มีความต้องการจำเป็นตามลำดับ ได้แก่ ด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ (ดัชนีความต้องการจำเป็น = 0.475) รองลงมาด้านแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม (ดัชนีความต้องการจำเป็น = 0.472) ด้านสินค้าและบริการ (ดัชนีความต้องการจำเป็น = 0.469) ลำดับสุดท้ายคือด้านการวางแผนการปฏิบัติและการติดตามประเมินผล (ดัชนีความต้องการจำเป็น = 0.401) 3) องค์ประกอบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง พบว่าการพัฒนาองค์ความรู้ร่วมกันในการวางแผนและการส่งเสริมการตลาดเชิงรุกและการประชาสัมพันธ์ดิจิทัล การยกระดับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และอัตลักษณ์ท้องถิ่น ควบคู่กับการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมตัดสินใจและได้รับจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม โดยมีการบริหารจัดการเพื่อความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยว และ 4) รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง พบว่า การพัฒนาสินค้า บริการ และเส้นทางท่องเที่ยวอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นเมืองฟ้าแดดสงยาง การเชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกับภาครัฐและเอกชน และการพัฒนาระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเพื่อความยั่งยืน ด้วยการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และพัฒนา

คำสำคัญ : การส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม, เมืองฟ้าแดดสงยาง

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the current conditions and desirable states of participatory tourism promotion in Mueang Fa Daet Song Yang; 2) to analyze the needs and essential requirements for participatory tourism promotion in Mueang Fa Daet Song Yang; 3) to synthesize the core components of participatory tourism promotion in Mueang Fa Daet Song Yang; and 4) to develop a participatory tourism promotion model in Mueang Fa Daet Song Yang. The mixed-method research was employed for this study consisting of three phases. Phase 1 focused on studying the current conditions, essential requirements and needs for participatory tourism promotion in Mueang Fa Daet Song Yang. A questionnaire was used to collect quantitative data from 375 participants, selected using Yamane's sampling criteria. Phase 2 synthesized the core components of participatory tourism promotion in Mueang Fa Daet Song Yang. Phase 3 focused on designing and developing a model for participatory tourism promotion in Mueang Fa Daet Song Yang through a group discussion method. The results revealed that the overall condition of participatory tourism promotion in Mueang Fa Daet Song Yang was at a low level. Regarding each item of the current conditions. The overall essential requirement for participatory tourism promotion in Mueang Fa Daet Song Yang was at a high level. Regarding each item of the requirements. The findings indicated that the overall necessity for promoting participatory tourism in Mueang Fa Daet Song Yang regarding the PNI consisted of marketing and public relations ($PNI_{modified} = 0.475$), followed by tourist attractions and activities ($PNI_{modified} = 0.472$), products and services ($PNI_{modified} = 0.469$), and finally planning, implementation and monitoring and evaluation ($PNI_{modified} = 0.401$). 3) The synthesized core components of promoting participatory tourism in Mueang Fa Daet Song Yang were found to focus on collaborative knowledge development in planning, proactive marketing and digital public relations, and the enhancement of historical and local identity-based tourism activities. These were integrated with empowering local communities to participate in decision-making, ensuring fair benefit distribution, and implementing

sustainable attraction management. 4) The participatory tourism promotion model for Mueang Fa Daet Song Yang revealed key strategies including the development of products, services, and tourism routes unique to the local identity; the linkage of learning networks with the public and private sectors; and the establishment of a sustainable participatory tourism management system driven by co-learning and joint development networks.

Keywords : Promoting participatory tourism, Mueang Fa Daet Song Yang

บทนำ

นโยบายกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาปี 2566 ตามกรอบนโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจ จากการผลักดันการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว ระบุว่า การท่องเที่ยวจะเป็นกุญแจดอกแรกในการสร้างรายได้ ที่จะสามารถกระตุ้นเศรษฐกิจได้ในระยะสั้นแบบ Quick Win และยังสามารถสร้างงานให้กับประชาชนเป็นจำนวนมากได้ โดยกำหนดพันธกิจ ในแผนปฏิบัติการราชการรายปี (พ.ศ. 2566) เกี่ยวกับการประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวและกีฬาทั้งในประเทศและต่างประเทศ และการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กรและการทำงานแบบบูรณาการด้วยนวัตกรรมให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580) ไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) ทั้งนี้ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์คือ 1) คนไทยเป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพพร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 และ 2) สังคมไทยมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อและสนับสนุนต่อการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต ซึ่งแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566 – 2570) ระบุประเด็นการพัฒนา 4 ประเด็นคือ ประเด็นเสริมสร้างความเข้มแข็งและภูมิคุ้มกันของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย (resilient tourism) ประเด็นพัฒนาปัจจัยพื้นฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพสูง (quality tourism) ประเด็นยกระดับประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว (tourism experience) และ ประเด็นส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism) โดยส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวมากขึ้น และการพัฒนาพื้นที่ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566)

สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญหนึ่งของจังหวัดกาฬสินธุ์ คือ เมืองฟ้าแดดสงยาง เป็นเมืองโบราณในลุ่มน้ำชี หลักฐานที่สำคัญ คือ ศาสนสถานที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา เช่น พระธาตุยาคู ใบเสมาเจ้าหลักภาพพุทธประวัติ และ ชาดก ศาสนวัตถุ เช่น พระพิมพ์ดินเผา หลักฐานหนึ่งที่พบในหลุมฝังศพของเมืองฟ้าแดดสงยาง อำเภอกมลาไสย เช่น เครื่องสังเวย ในหลุมฝังศพ แต่ละหลุมจะมีคุณค่าแตกต่างกันไป แสดงให้เห็นถึงฐานะและระบบสังคม ความเชื่อ มีกลุ่มชนละว้าอาศัยอยู่หลายกลุ่มไปมาหาสู่กันที่ดินแดนของอาณาจักรทั้งสาม คือ อาณาจักรทวารวดี อาณาจักรโยนก และอาณาจักรโคตรบูรณ ซึ่งอาณาจักรเมืองฟ้าแดดสงยาง เป็นชุมชนโบราณของชาวละว้ากลุ่มหนึ่ง ตามประวัติศาสตร์ได้กล่าวถึงเมืองกาฬสินธุ์ไว้ว่ารกรากเดิมเป็นถิ่นของชาวละว้า ตามตำนานสมัยขอมเรื่องอานาจ ชื่อเมืองฟ้าแดดสงยาง (ทรงกรด พิมพิศาลและคณะ, 2564) เป็นเมืองที่สวยงามมากเมืองหนึ่งในยุคทวารวดีที่พบในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์ มีขนาดเล็ก มีเรื่องเล่าสืบต่อกันมา ภายหลังมีหลักฐานว่าได้พบตำนานเมืองฟ้าแดดสงยางที่จารึกอยู่ในเอกสารใบลาน เป็นอักษรลาวโบราณต่อท้ายจากนิทานพื้นบ้านเรื่องพญาคันคาก (พญาคางคก) เรื่องราวโดยสังเขปว่า พญาเชียงสร้อยเป็นเจ้าเมืองหนุ่มผู้หลงใหลในกีฬาต่อไก่ วันหนึ่งเสด็จประพาสป่าไปต่อไก่ ได้ไ้บ้านตัวหนึ่งจึงอยากทราบว่าเป็นไก่ของผู้ใดจึงตัดปีกตัดหางของไก่แล้วปล่อยไ้ไปจนถึงหนองนกฟัด ขณะนั้นนางฟ้าหยาดพระธิดาของพญาฟ้าระมแห่งเมืองฟ้าแดดกับนางเขียวค่อมผู้เป็นแม่เลี้ยง กำลังเล่นน้ำอยู่กับนางสนมกำนัล พญาเชียงสร้อยกับนางฟ้าหยาดได้พบกันจึงเกิดความรักต่อกัน พญาเชียงสร้อยได้ส่งเฒ่าแก่มาสู่ขอนางฟ้าหยาดตามประเพณี แต่พญาฟ้าระมเจ้า

เมืองฟ้าแดดไม่ยินยอมตกลง พญาเชียงสร้อยจึงยกทัพมาตีเมืองฟ้าแดด ในสงครามพญาเชียงสร้อยพลาดท่าเสียทีถูกฆ่าตายในสนามรบ นางฟ้าหายาดทราบข่าวเสียใจ มากจึงฆ่าตัวตายตามคนรักไป พญาเชียงสร้อยและพญาเชียงสาเมื่อรู้ข่าวก็โกรธแค้น พญาฟ้าแดด จึงยกทัพมาตีเมืองฟ้าแดด พญาฟ้าระงม เจ้าเมืองฟ้าแดดถูกฆ่าตายในสนามรบ ราษฎรก็ถูกฆ่าตายเป็นจำนวนมาก ที่รอดก็พากันกลัวภัยสงครามทั้งบ้านเมืองไป ปล่อยให้เมืองฟ้าแดดเป็นเมืองร้างตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา” (พระนครินทร์ อนุบาลโย (พลชิวา) และคณะ, 2564)

สำนวนที่สอง มีจารึกบนใบลานเป็นอักษรลาวโบราณในลักษณะวรรณกรรมร้อยกรองสำนวนอีสาน “ตำนานเมืองฟ้าแดดสงยาง” ซึ่งพระอริยานุวัตร เขมจารี (2514) ได้ปริวรรตไว้ว่า พญาจันทราชกษัตริย์เมืองเชียงสร้อย เสด็จประพาสป่าเพื่อล่าสัตว์ บังเอิญไปพบกวางคำที่พระอินทร์แปลงกายมา ได้ติดตามกวางคำไปจนหลงป่าเดินทางทะเลาะไปเมืองฟ้าแดด พระองค์มีพระประสงค์จะได้โยธิน และประสงค์จะได้พระธิดาฟ้าหายาดเป็นชายา จึงได้ลอบเข้าหาโดยพระอินทร์ช่วยเหลือให้ได้พบกันที่ศาลากลางน้ำ ทั้งสองพระองค์มีจิตปฏิพัทธ์รักใคร่ซึ่งกันและกันจนประทับอยู่ด้วยกันอย่างลับลับ พระธิดาฟ้าหายาดทรงครรภ์อ่อนๆ โดยที่พญาฟ้าแดดไม่ทรงทราบเลย จากนั้นพญาจันทราชได้เสด็จกลับเมืองเชียงสร้อย และทรงมีรับสั่งให้อามตย์ผู้ใหญ่นำเครื่องบรรณาการมาสู่ขอพระธิดาฟ้าหายาด แต่พญาฟ้าแดดไม่ทรงรับบรรณาการการสู่ขอ เมื่อพระยาจันทราชทรงทราบว่าพญาฟ้าแดดไม่ทรงรับบรรณาการการสู่ขอจากพระองค์ก็ทรงกริ้วจึงยกทัพมาทำสงครามเพื่อชิงเอาพระธิดาฟ้าหายาด เป็นเหตุให้พญาจันทราชเสียทีถูกพญาฟ้าแดดฟันสิ้นพระชนม์ในสนามรบ ฝ่ายพระธิดาฟ้าหายาดเมื่อทราบข่าวการสิ้นพระชนม์ของพระยาจันทราชผู้เป็นสวามีก็ทรงเสียพระทัยเป็นอย่างมากจนตรอมใจสิ้นพระชนม์ที่ปราสาทกลางน้ำ พญาฟ้าแดดจึงสร้างเจดีย์ไว้เป็นอนุสรณ์ (พระนครินทร์ อนุบาลโย (พลชิวา) และคณะ, 2564) บริเวณศูนย์กลางของเมือง คือ พระธาตุยาคูหรือพระธาตุใหญ่ เป็นเจดีย์ที่ใหญ่ที่สุดในเมืองฟ้าแดดสงยาง เป็นหนึ่งในโบราณสถานที่พบในเขตเมืองฟ้าแดดสงยาง สร้างขึ้นในสมัยทวารวดีได้สร้างขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ 14-15 เชื่อกันว่าเป็นเจดีย์ที่บรรจุอัฐิของพระมหาเถระชั้นผู้ใหญ่ที่ละสังขารไปแล้ว จึงได้สร้างเจดีย์เพื่อนำอัฐิของพระมหาเถระเหล่านั้น มาบรรจุไว้ที่พระธาตุยาคูแห่งนี้เพื่อเป็นการบูชาคุณความดีของพระมหาเถระที่เชื่อกันว่าเป็นพระสุปฏิปันโน ตั้งอยู่ภายในเมืองฟ้าแดดสงยาง พระธาตุยาคูมีอิทธิพลและเกี่ยวข้องกับชุมชนดังนี้ 1) ด้านสังคม พระธาตุยาคู เป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจเป็นศูนย์กลางของการจัดกิจกรรมในชุมชน 2) ด้านเศรษฐกิจ เมื่อมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาหรือกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งของภาครัฐ และเอกชน ก่อให้เกิดการค้าขายการตั้งร้านค้า การจำหน่ายเครื่องบูชาบวงสรวงพระธาตุทำให้ชุมชนมีรายได้ และ 3) การศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี ส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวและก่อให้เกิดรายได้แก่คนในชุมชน (พระนครินทร์ อนุบาลโย (พลชิวา) และคณะ, 2564) แต่พบว่ารายได้ของคนในพื้นที่ยังน้อยกว่าผู้ประกอบการอื่นที่เข้าร่วมกิจกรรม

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ (2562) ระบุว่าชุมชนยังขาดกลไกในการวางแผนและพัฒนาพื้นที่ทางวัฒนธรรม พบว่า ยังขาดการประสานงานกันของหน่วยงานต่าง ๆ และขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาพื้นที่ ชุมชนยังไม่มีแผนและทิศทางในการพัฒนาพื้นที่ทางวัฒนธรรม ดิดกรอบของพื้นที่โบราณสถานตามประกาศของกรมศิลปากร ทำให้ขาดความชัดเจนในการพัฒนาในพื้นที่ และไม่ได้มีการแลกเปลี่ยนและวางแผนการพัฒนาจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะร่วมกับกรมศิลปากร สอดคล้องกับรายงานของศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยร่วมกับจังหวัดกาฬสินธุ์ในโครงการศึกษาจัดทำแผนแม่บทพัฒนาเมืองฟ้าแดดสงยางอำเภอสมเด็จได้จัดทำแผนแม่บทพัฒนาพื้นที่เมืองฟ้าแดดสงยาง (ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553) ทำให้การขับเคลื่อนตามแผนทำได้บางส่วนเท่านั้น จึงขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาพื้นที่ สะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินการยังขาดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเพื่อการพัฒนาโดยเฉพาะด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม

จากที่กล่าวมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าแม้เมืองฟ้าแดดสงยางจะอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ แต่คนในพื้นที่ยังไม่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาในมิติต่าง ๆ อย่างเต็มศักยภาพ ทั้งยังมีรายได้จากการจัดการดังกล่าวในระดับน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ของอำเภอต่าง ๆ ที่เข้าร่วมงาน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความสำคัญของแนวทางการส่งเสริม

การท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง สำหรับคนในพื้นที่ตั้งของสถานที่จัดงาน และเป็นแนวทางในการบริหารจัดการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป ผู้วิจัยจึงศึกษารูปแบบ การส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง
2. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง
3. เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง
4. เพื่อสร้างรูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (mixed methods research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาการวิจัย

1.1 ประเด็นสภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยางกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาประกอบด้วย สภาพปัจจุบันของการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม และ สภาพพึงประสงค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม

1.2 ประเด็นศึกษาความต้องการจำเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยางกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาประกอบด้วย ด้านการวางแผนการปฏิบัติและการติดตามประเมินผล ด้านแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม ด้านสินค้าและบริการ ด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ ด้านการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม และด้านการประสานความร่วมมือและการสร้างเครือข่าย

1.3 ประเด็นการสังเคราะห์องค์ประกอบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยางกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาประกอบด้วยด้านการวางแผน ด้านแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม ด้านสินค้าและบริการ ด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ ด้านการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม ด้านการประสานความร่วมมือและการสร้างเครือข่าย ด้านการเรียนรู้และพัฒนาาร่วมกัน ด้านการจัดการ และความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยว

1.4 ประเด็นสุดท้ายรูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยางกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาประกอบด้วย รูปแบบองค์ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนการปฏิบัติและการติดตามประเมินผล รูปแบบแผนที่และปฏิทินแนะนำแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว รูปแบบสินค้าอัตลักษณ์เมืองฟ้าแดดสงยาง รูปแบบเส้นทางท่องเที่ยวที่สนองความต้องการอย่างหลากหลายและยั่งยืน รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีมและการรักษาผลประโยชน์ร่วมกัน รูปแบบการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และพัฒนาาร่วมกัน และ รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยางแบบยั่งยืน

2. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มที่ 1 ประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเขตตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 375 คน จากประชากรทั้งหมดจำนวน 6,322 คน (เทศบาลตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์, 2566)

กลุ่มที่ 2 ผู้ให้ข้อมูล การสังเคราะห์องค์ประกอบ และรูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง ซึ่งผู้วิจัยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 11 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง และความต้องการจำเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย โดยใช้แบบสอบถาม สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง โดยลักษณะของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน รายได้ เป็นแบบสอบถามชนิดตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 เกี่ยวกับระดับสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง ในองค์ประกอบ 6 ด้าน จำนวน 36 ข้อ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert's scale) 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับองค์ประกอบและรูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง เพื่อให้ได้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับองค์ประกอบและรูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มด้วยตนเองแบบเจาะจง เพื่อเข้าร่วมการประชุมกลุ่มย่อย (focus groups) และมีการกำหนดคุณสมบัติผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยการเลือกแบบเจาะจง (purposive selection) โดยมีเกณฑ์พิจารณาคุณสมบัติโดยสุ่มตัวอย่างแบบมีเงื่อนไขจำนวน 11 คน

4. ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยติดต่อประสานงานผู้บริหารเทศบาลตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย

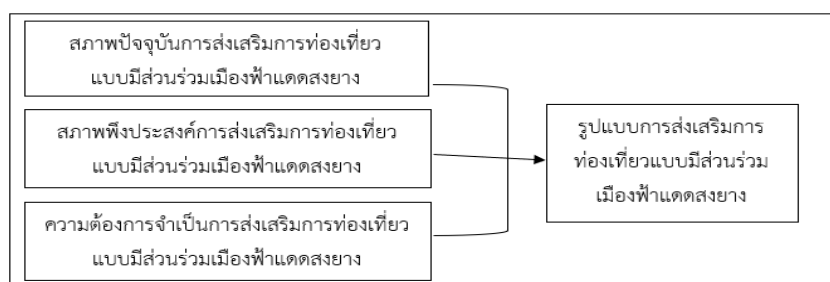
ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยติดต่อประสานงานผู้ให้ข้อมูลที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถาม ผู้วิจัยวิเคราะห์และแปลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ส่วนสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ดัชนีความต้องการจำเป็น ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาวิจัย

5. สถิติในการวิจัย

สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถาม ผู้วิจัยวิเคราะห์และแปลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ส่วนสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ดัชนีความต้องการจำเป็น ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาวิจัย

6. กรอบแนวคิด

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

Figure 1 Research framework

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง

1.1 สภาพปัจจุบันการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง

พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.31$, S.D. = 0.72) พิจารณารายด้าน พบว่าทุกรายการอยู่ในระดับน้อย โดยมียุทธศาสตร์สูงสุด ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม และการรักษาผลประโยชน์ร่วมกัน ($\bar{X} = 2.48$, S.D. = 0.66) รองลงมาด้านการวางแผนการปฏิบัติและการติดตามประเมินผล ($\bar{X} = 2.40$, S.D. = 0.82) ด้านการประสานความร่วมมือและการสร้างเครือข่าย ($\bar{X} = 2.45$, S.D. = 0.84) ส่วนลำดับสุดท้ายคือด้านแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม ($\bar{X} = 2.17$, S.D. = 0.68)

1.2 ผลการวิเคราะห์สภาพที่พึงประสงค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง

พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกรายการอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดตามลำดับ ได้แก่ ด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.70) รองลงมา ด้านสินค้าและบริการ ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.73) และด้านการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม และการรักษาผลประโยชน์ร่วมกัน ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.75) ตามลำดับ ส่วนลำดับสุดท้ายคือ ด้านการวางแผนการปฏิบัติและการติดตามประเมินผล ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.76)

2. ผลการวิเคราะห์ลำดับความต้องการจำเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง

ผลการวิเคราะห์ลำดับความต้องการจำเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง พบว่า ความต้องการจำเป็นสูงสุดได้แก่ ด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ (ดัชนีความต้องการจำเป็น = 0.475) รองลงมา ด้านแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม (ดัชนีความต้องการจำเป็น = 0.472) ด้านสินค้าและบริการ (ดัชนีความต้องการจำเป็น = 0.469) ลำดับสุดท้าย คือ ด้านการวางแผนการปฏิบัติและการติดตามประเมินผล (ดัชนีความต้องการจำเป็น = 0.401)

3. ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง

ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 6 ด้าน และเพิ่มเติมจากข้อเสนอแนะจากการสนทนากลุ่มเพิ่มจำนวน 3 ด้าน รวมเป็น 9 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านการวางแผนการปฏิบัติและการติดตามประเมินผล หมายถึง การวางแผน กำหนดนโยบาย เป้าหมาย โครงการ แผนพัฒนางานและจัดทำฐานข้อมูลอื่นๆ ที่จำเป็นและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ร่วมกันปฏิบัติงาน ตลอดกิจกรรม การรักษาสมดุลระหว่างเป้าหมายในทางกับการรักษาความสัมพันธ์ ค้นหาและสร้างโอกาสในการทำงาน ตลอดจนติดตามประเมินผลร่วมกัน

3.2 ด้านแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม หมายถึง การประสานความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และแหล่งท่องเที่ยว สถานที่ โบราณสถาน ศาสนสถานให้ดึงดูดความสนใจ มีกิจกรรมที่หลากหลายและน่าสนใจ นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงสถานที่และกิจกรรมได้อย่างปลอดภัย สะดวกสบาย มีการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงสถานที่และกิจกรรม สิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ตลอดจนมีสื่อออนไลน์ในการเข้าถึงเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

3.3 ด้านสินค้าและบริการ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการวางแผน การออกแบบ การแปรรูป การพัฒนา และจัดจำหน่ายสินค้าและบริการที่มีสะดวก ปลอดภัย บริการที่ดี รวดเร็ว สินค้าและบริการมีความหลากหลายน่าสนใจ เพียงพอและตรงต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ร้านอาหารหลากหลายสะดวกในการรับประทาน ที่พัก โฮมสเตย์ จุดกางเต็นท์เพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว มีมีคฤหาสน์ที่มีคุณภาพ มีใจรักการบริการ สถาบันเชิงและกิจกรรมนันทนาการ จัดบริการการท่องเที่ยวออนไลน์ มีจุดจำหน่ายของฝากของที่ระลึก

3.4 ด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ หมายถึง มีการจัดทำแผนการตลาด เชิงกลยุทธ์ มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง ระบบบริการออนไลน์ การโฆษณา เสนอขายกิจกรรม จัดโปรโมชั่นส่งเสริมการขาย มีจุดบริการนักท่องเที่ยว

3.5 ด้านการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีมและการรักษาผลประโยชน์ร่วมกัน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การวิเคราะห์ปัญหา/การแก้ปัญหา วัฒนธรรมการทำงานเป็นทีม การรับผิดชอบ มีการเจรจาต่อรอง กำหนดเป้าหมายและดำเนินการสู่ผลลัพธ์ พัฒนาสถานที่และกิจกรรม รักษาผลประโยชน์ และการแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

3.6 ด้านการประสานความร่วมมือและการสร้างเครือข่าย หมายถึง มีการเชิญชวนสมาชิกในชุมชน องค์กรผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ผู้นำศาสนา และสร้างภาคีเครือข่ายร่วมดำเนินการ การประสานความร่วมมือต่อเป้าหมายวิสัยทัศน์ร่วมกัน การแบ่งอำนาจหน้าที่ กระจายอำนาจ การให้ความสำคัญกับสมาชิกยอมรับนับถือไว้วางใจกันและกัน การสนับสนุนการทำงานเป็นกระบวนการ มีประชาธิปไตย การรับผิดชอบร่วมกัน การพัฒนาศักยภาพของสมาชิก

3.7 ด้านการเรียนรู้และพัฒนา (collective Learning) หมายถึง การที่คนในชุมชน ผู้ประกอบการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แลกเปลี่ยนประสบการณ์ สะท้อนผลการดำเนินงาน และปรับปรุงแนวทางร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ สะท้อนผลการดำเนินงาน (reflection) การทบทวนหลังดำเนินกิจกรรม การถอดบทเรียน (lesson learned) การรวบรวมประสบการณ์เป็นองค์ความรู้ถาวรของชุมชน การทดลองและนวัตกรรม (experiment & innovation) ชุมชนกล้าลองแนวคิดใหม่ การพัฒนาศักยภาพบุคคล (capacity building) การเพิ่มทักษะให้คนในชุมชน การเรียนรู้ระหว่างเครือข่าย (network learning) เรียนรู้จากพื้นที่อื่นและผู้เชี่ยวชาญ การเรียนรู้และพัฒนา (collective learning)

3.8 ด้านการจัดการ (management sustainability) หมายถึง การส่งเสริมให้การพัฒนาไม่สะดุดและไม่เกินขีดความสามารถของพื้นที่ ด้วยการบริหารเชิงแผนและเชิงระบบ (strategic & systematic management) มีแผนแม่บทการท่องเที่ยวชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ร่วม การกำหนดเป้าหมายระยะสั้น-ระยะยาว และระบบติดตามและประเมินผล การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม (resource & environmental management) การกำหนดขีดความสามารถรองรับนักท่องเที่ยว (carrying capacity) การใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ การจัดการองค์กรและบทบาทหน้าที่ (institutional management) ตั้งคณะกรรมการ มีโครงสร้างที่ชัดเจน กลไกการตัดสินใจร่วม ระบบตรวจสอบได้ และกลไกแก้ปัญหาความขัดแย้ง การจัดการเศรษฐกิจและผลประโยชน์ (economic management) ระบบกระจายรายได้ การสร้างอาชีพต่อเนื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น การควบคุมราคามาตรฐาน การจัดการการตลาดและการสื่อสาร (marketing & communication management) บริหารการตลาดดิจิทัล การสร้างอัตลักษณ์พื้นที่ การสื่อสารข้อมูลที่ถูกต้อง การประชาสัมพันธ์ตลอดปี การบริหารฤดูกาลท่องเที่ยว การจัดการเครือข่ายและความร่วมมือ (collaborative governance) มุ่งสร้างพลังร่วมมือรัฐ เอกชน ชุมชน เครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงการเชื่อมเส้นทางท่องเที่ยว การร่วมลงทุน การสนับสนุนภายนอก

3.9 ความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง ความเข้มแข็งของชุมชน รายได้กระจายเป็นธรรม การท่องเที่ยวเชิงคุณค่า (value-based tourism) จากความสมดุลระหว่างการจัดการที่เหมาะสม การอนุรักษ์ทรัพยากร การกระจายรายได้ การยอมรับของชุมชน และประสบการณ์ที่ดีของนักท่องเที่ยว ซึ่งองค์ประกอบทั้งหมดเกื้อหนุนกันเป็นระบบเดียวกัน หากขาดส่วนใดส่วนหนึ่งจะส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องของการท่องเที่ยวในระยะยาว

4. ผลการศึกษารูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง

4.1 รูปแบบองค์ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนการปฏิบัติและการติดตามประเมินผล

จากการพิจารณาพบว่าเงื่อนไขและข้อจำกัดด้านวางแผนการปฏิบัติและการติดตามประเมินผลการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยางพบว่า การวางแผนงานการหน่วยงาน องค์กร ภาคีเครือข่าย และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการสำรวจปัญหาในระดับน้อย เพราะการจัดกิจกรรมหรือการดำเนินงานการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง เดิมเป็นงานที่จัดขึ้นโดยชาวบ้าน ประสานความร่วมมือกันจัดกิจกรรมสืบทอดตามประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาเชิงธรรมะ มีการปฏิบัติธรรม ตั้งโรงทานอาหารและเครื่องดื่ม ร่วมกันบริจาคเงินเพื่อเตรียมงานเตรียมทาน มีพระภิกษุสงฆ์ธรรมาจากทั่วสารทิศมาจาริกแสวงบุญ ณ บริเวณพระธาตุยาอุ ขณะที่บ้านจัดเตรียมขบวนแห่และเครื่องประกอบทานตามประเพณีอย่างมีส่วนร่วม รับประทานกระบวนกรการลำดับการ พิธีการแต่ต้นจนจบ

ปัจจุบันการจัดงานเป็นไปตามโครงการการส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่านนโยบาย หน่วยงานหรือองค์กรที่จัดกิจกรรมหรือดูแลโครงการใช้อำนาจสั่งการผ่านระบบจังหวัด อำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประชาชนตามลำดับ โดยกำหนดรูปแบบแผนการทำงานแบบเบ็ดเสร็จ รูปแบบการจัดงานหรือกิจกรรมถูกกำหนดโดยบริษัทรับจัดอีเวนต์เสนอผ่านผู้จัด และนำเสนอแผนงานตามลำดับโครงสร้างทางการเมืองส่วนท้องถิ่น ซึ่งขัดกับรูปแบบการจัดกิจกรรมเดิมซึ่งชาวบ้านมีส่วนร่วมในการประชุมร่วมคิดร่วมทำร่วมรับผิดชอบและปรับปรุงแก้ไข ส่งผลให้การจัดงานแต่ละครั้งพบปัญหาเดิม ๆ ซ้ำ ๆ จนทำให้ผู้ปฏิบัติงานไม่ยอมทำงาน เพราะขาดการทำความเข้าใจ รวมถึงอำนาจหน้าที่ในการทำงานขาดการมีส่วนร่วมไม่สามารถตัดสินใจได้ เมื่อเกิดปัญหาผู้ปฏิบัติงานท้อถอยไม่ยอมร่วมงานครั้งถัดไป ส่งผลให้ผู้ร่วมปฏิบัติงานระดับชุมชนลดลงไปเรื่อย ๆ

จากข้างต้น ส่งผลให้เกิดการจัดงานแบบผลิตซ้ำรูปแบบการจัดงาน การดำเนินการ กระบวนการ และการมีส่วนร่วมแบบเดิม ผ่านวาทะกรรมความเชื่อเรื่องการถวายธงเพื่อสร้างบุญ ขัดกับหลักการปฏิบัติเดิม คือการปฏิบัติธรรมเพื่อสร้างความสุขทางใจ และกิจกรรมรื่นเริงเพื่อการมีส่วนร่วมและการสร้างสรรค์รูปแบบใหม่ ๆ ทุกปีที่ผ่านมาการมีส่วนร่วมในการทำงานของคนในชุมชนแม้เดิมจะจัดเป็นงานเล็ก ๆ ภายในแต่สร้างความสุขและการมีส่วนร่วมในการวางแผนอย่างแท้จริง การจัดงานหรือกิจกรรมจึงขัดต่อความต้องการ ประกอบกับแผนงานการดำเนินการที่ผ่านมาส่งผ่านมาในรูปแบบของระบบราชการมุ่งส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่ชุมชนเริ่มลดบทบาทการมีส่วนร่วมน้อยลง ส่งผลให้ความสนใจของคนในพื้นที่ลดลง การวางแผนการตลาดในการการส่งเสริมการท่องเที่ยวในเมืองฟ้าแดดสงยางก็ซบเซาจึงทำให้จำนวนผู้ร่วมงานลดลงทุกปี

ดังนั้นรูปแบบการส่งเสริมด้านการวางแผนการปฏิบัติและการติดตามประเมินผลการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง จึงควรเปิดโอกาสประสานความร่วมมือประชาชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง/ผู้จัดกิจกรรมจึงควรจัดประชุมวางแผนการดำเนินการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยการจัดทำการจัดการความรู้ (KM) เกี่ยวกับการวางแผนงานใช้เทคโนโลยีมาปรับใช้ในการดำเนินงาน ควบคุมกำกับติดตามการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติตามแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยว นำเครื่องมือและวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการติดตามและประเมินผลการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมในเมืองฟ้าแดดสงยาง ตลอดจนนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขกระบวนการทำงานและการวางแผนงานในครั้งถัดไป อาทิ การทำแบบสอบถาม จุดกดประเมินอารมณ์หลังร่วมกิจกรรม โดยผู้ให้ข้อเสนอแนะแบบนวัตกรรม โครงการ หรือนโยบายต่าง ๆ โดยการถอดบทเรียนความรู้ด้านการวางแผนการปฏิบัติและการติดตามประเมินผลการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือเสนอแนะนโยบายและ

แนวทางการวิจัยในครั้งถัดไปเกี่ยวกับการวางแผนการปฏิบัติและการติดตามประเมินผลการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม เมืองฟ้าแดดสงยางแบบมีส่วนร่วม โดยให้ชุมชนมีบทบาทการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติตามแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยว สามารถทราบผลการดำเนินการได้อย่างโปร่งใส ตรวจสอบ ติดตามได้ทุกขั้นตอน พร้อมวางแผนการประเมินผลการดำเนินงานโดยเสนอจุดประเมินอารมณ์ เพื่อประเมินระดับความพึงพอใจหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อเป็นเครื่องมือและวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการติดตามและประเมินผลการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมในเมืองฟ้าแดดสงยาง ตลอดจนนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขกระบวนการทำงานและการวางแผนงานในครั้งถัดไป

4.2 รูปแบบแผนที่และปฏิทินแนะนำแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว

จากลำดับความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับที่พัก กิจกรรม และการบริการที่น่าสนใจ เครื่องมืออุปกรณ์ บุคลากร สินค้า โปรแกรม โปรโมชัน กิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย แพลตฟอร์ม ผู้ให้ข้อมูลเห็นชอบ เพราะสภาพปัญหาเกี่ยวกับโบราณสถานพระธาตุยาครูตั้งอยู่ในพื้นที่กรมศิลปากร ได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545 จึงมีข้อจำกัดในเรื่องของการพัฒนาด้านสถานที่ เพราะการก่อสร้างอาคาร หรือโรงเรือนบดบังทัศนียภาพของโบราณสถาน หรือการกระทำใดๆ ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยรอบโบราณสถานย่อมถือได้ว่าเป็นการไม่ดูแลรักษาโบราณสถาน เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมายบทบัญญัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน คือ พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ.2504 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 และกฎหมายอื่นๆ ด้วยเพราะถูกจำกัดด้วยโบราณสถาน ดังนั้น การปรับปรุงพัฒนาลักษณะทางกายภาพที่ปรากฏให้เห็นถึง สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานที่ซึ่งเป็นเรื่องยาก เว้นแต่ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะจัดสรรจัดซื้อพื้นที่ใกล้เคียงเพิ่มเติม เพื่อพัฒนาพื้นที่การท่องเที่ยวใกล้เคียงเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว แต่ต้องใช้ทุนและงบประมาณในการจัดสร้างจำนวนมาก เหตุดังกล่าวจึงเป็นข้อจำกัดในการกำหนดการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว ที่ประชุมจึงมีมติเสนอการพัฒนาที่พัก กิจกรรม และการบริการที่น่าสนใจ เครื่องมือ อุปกรณ์ บุคลากร สินค้า โปรแกรม โปรโมชัน กิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย แพลตฟอร์ม เน้นการมีส่วนร่วมส่งผลต่อการสร้างรายได้ และการพัฒนาทางเศรษฐกิจของชุมชนตลอดทั้งปีย่างต่อเนื่อง การบูรณาการแหล่งท่องเที่ยวในเมืองฟ้าแดดสงยางกับกิจกรรมท่องเที่ยวอื่น ๆ เพื่อสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยประสานความร่วมมือภาคเอกชน หน่วยงานอื่น ๆ พัฒนากิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว อาทิ ปฏิทินส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง แผนที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง แผนที่การเดินทางท่องเที่ยวเมืองฟ้าแดดสงยาง แผนที่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เสนอให้จัดกิจกรรมปั่นจักรยาน ถ่ายภาพ ชมวิวยามเช้าและยามเย็น แผนที่การท่องเที่ยวสายบุญ เส้นทางไหว้พระขอพร

4.3 รูปแบบสินค้าอัตลักษณ์เมืองฟ้าแดดสงยาง

จากสภาพปัญหาด้านสินค้าและบริการพบว่าในพื้นที่ยังขาดสินค้าและบริการที่มีความโดดเด่นและอัตลักษณ์ของพื้นที่ เพราะด้านอาหารยังขาดรสชาติและอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่น ส่วนผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกของฝากไม่มีจุดดึงดูด ทั้งนี้ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับด้านที่พัก ยังขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดีจากหน่วยงาน องค์กร ภาคเครือข่าย และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประสานความร่วมมือกันพัฒนาส่งเสริมการจัดและพัฒนาที่พัก แหล่งท่องเที่ยวมีความพร้อมที่จะให้บริการโดยสามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการอย่างทั่วถึงที่ ผู้ให้ข้อมูลเห็นชอบเพราะผู้รับบริการสามารถเข้ารับบริการได้ง่าย สะดวกต่อการมาใช้บริการ กระจ่ายการให้บริการอย่างทั่วถึงรวดเร็ว ไม่ต้องรอนาน พัฒนาพนักงานให้มีความเต็มใจที่จะให้บริการโดยสามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการอย่างอย่างสุภาพ เป็นมิตรด้วยความยินดี พัฒนาและปรับปรุงสินค้า อาหาร เครื่องดื่มมีคุณภาพ ปลอดภัย ราคาเหมาะสม การบริการนั้นมีความเป็นรูปธรรมสามารถรับรู้ได้ถึงความรู้สึก ปลอดภัยในการรับบริการ และสินค้าบริการ และของที่ระลึกมีความหลากหลายแปลกใหม่ น่าสนใจ ราคาเหมาะสม

เสนอการส่งเสริมการผ้าทออัตลักษณ์เมืองฟ้าแดดสงยางจำหน่าย นำลวดลายสะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นมาใช้ในการออกแบบ ประกอบด้วย ลายที่ 1 ลายใบเสมา ผสานทะเลชุง และพระธาตุยาคุ ลายที่ 2 ลายบัวเครือ และลายที่ 3 ลายกัญแจ

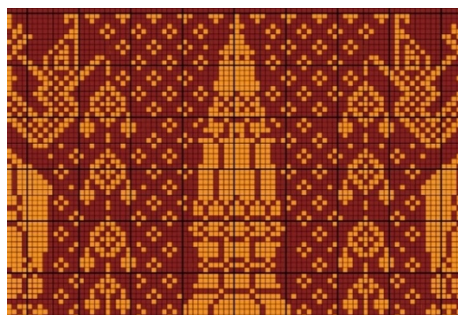
ลายใบเสมา ซึ่งเป็นจำหลักที่พบทั่วไปในพื้นที่ศาสนสถานโบราณเมืองฟ้าแดดสงยาง ใบเสมาที่มีชื่อเสียงคือใบเสมา “พิมพ์พิลาป” เป็นศิลปะทวารวดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อายุราวพุทธศตวรรษที่ 14-16 สลักภาพพุทธประวัติตอน พระพุทธองค์โปรดพระนางพิมพาที่ตำหนักของพระนาง หรือที่นิยมเรียกว่าพิมพ์พิลาป นับได้ว่าเป็นหนึ่งในงานศิลปกรรมชิ้นเอกในอดีตกาลของแผ่นดินอีสาน เล่าเรื่องราวโดยย่อของพุทธประวัติตอนนี้มีว่าภายหลังจากเทศนาโปรดพระพุทธรูปิตาและพระญาติ ณ กรุงกบิลพัสดุ์แล้ว พระองค์ได้เสด็จไปโปรดพระนางพิมพา ณ ตำหนักของพระนาง โดยมีพระเจ้าสุทโธทนะเสด็จติดตามไปด้วย เมื่อเสด็จถึงตำหนักพระพุทธรองค์ได้ประทับบนอาสนะที่จัดเตรียมไว้เมื่อพระนางพิมพาได้พบกับพระพุทธรองค์ก็ กระแสแสงความเศร้าโศกเสียใจระคนกับการเคารพสูงสุดด้วยการจับที่ข้อพระบาท เกลือกกลิ้งพระเศียรลงบนหลังพระบาท ซึ่งนำมาออกแบบเป็นลายหลักบนพื้นผ้า

ภาพประกอบที่ 2 ลายใบเสมา

Figure 2 Baisema Boundary stone pattern

ลายพระธาตุยาคุ ซึ่งเป็นประติมากรรมหลักในโบราณสถานทีพบในเขตเมืองฟ้าแดดสงยาง ซึ่ง พระธาตุยาคุเป็นเจดีย์ขนาดใหญ่ที่สุดในเมืองฟ้าแดดสงยาง ซึ่งชาวบ้านเชื่อกันว่า เป็นพระธาตุที่บรรจุอัฐิของพระเถระชั้นผู้ใหญ่ที่ชาวเมืองเคารพนับถือ จึงเรียกกันว่า พระธาตุยาคุ (ยาคุ ภาษาอีสาน หมายถึง พระสงฆ์ผู้ใหญ่ในวัด) และเนื่องด้วยเป็นสถานที่แห่งเดียวในเมืองฟ้าแดดสงยางที่ไม่ถูกทำลายโดยเมืองเชียงโสม ซึ่งเป็นฝ่ายชนะสงคราม จึงนับเป็นโบราณสถานที่ยังคงสภาพค่อนข้างสมบูรณ์ มีหลักฐานว่าแต่ละส่วนของพระธาตุยาคุ สร้างขึ้นใน 3 สมัย โดยส่วนฐานเป็นรูปสี่เหลี่ยมย่อมุม มีบันไดทางขึ้น 4 ทิศ สร้างในสมัยทวารวดี ถัดขึ้นมาเป็นส่วนฐานทรงแปดเหลี่ยม สร้างในสมัยอยุธยา ซึ่งสร้างซ้อนทับบนฐานเดิม ส่วนองค์ระฆังและส่วนยอดสร้างต่อเติมในสมัยรัตนโกสินทร์

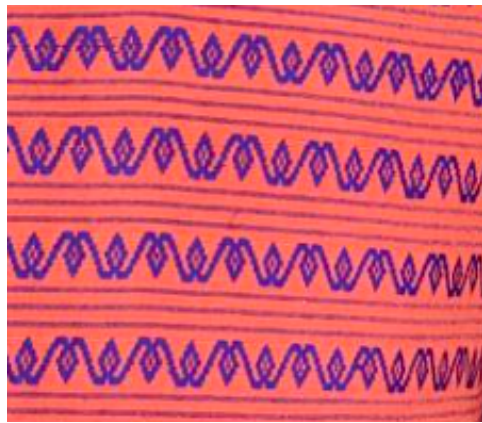

ภาพประกอบที่ 3 ลายพระธาตุยาคุ และทะเลธง

Figure 3 The Phra That Yakoo and the Thung pattern.

ลายทะเลธง จะถูกจัดขึ้นในสองโอกาสของทุกปี ได้แก่ ช่วงวันมาฆบูชา ในชื่องาน "มาฆปุริมี ทวารวดีมิ่งหล้า เมืองฟ้าแดดสงยาง" และช่วงวันวิสาขบูชา ในชื่องาน "วิสาขปุณณมี ประเพณีสงกรานต์พระธาตุยาคุ" เกิดจากพลังความร่วมมือร่วมใจของผู้มีส่วนร่วมในการจัดงานทุกคน ทะเลธงเป็นความงามอลังการที่มาจากคลื่นศรัทธาของชาวจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่ง "ธง" เป็นเครื่องสักการบูชาที่ชาวบ้านร่วมใจกันประดิษฐ์ขึ้นเป็นลวดลายสีเส้นต่าง ๆ เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นสัญลักษณ์ของความดีงาม ความเป็นสิริมงคล อาณิสย์ของการถวายธง เป็นเหตุให้หลุดพ้นจากความทุกข์อันเนื่องมาจากวิบากกรรมและเป็นทางให้ขึ้นสู่สวรรค์ คนอีสานโบราณจึงนิยมทำธงเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาในโอกาสบุญประเพณีที่เกี่ยวข้องในทางพระพุทธศาสนา

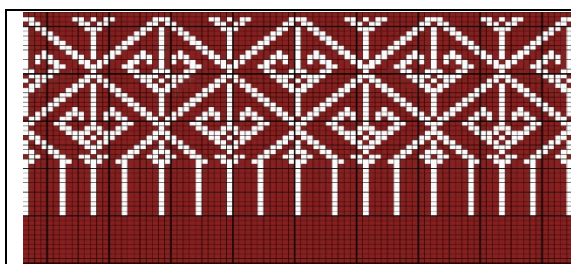
ลายเครือบัว หรือ บัวเครือ เป็นผ้าเอกลักษณ์ประจำอำเภอกมลาไสยค้นพบในผ้ายกที่เก็บรักษาในพิพิธภัณฑ์พระราชกรรบริหาร อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

ภาพประกอบที่ 4 ผ้าลายเครือบัว

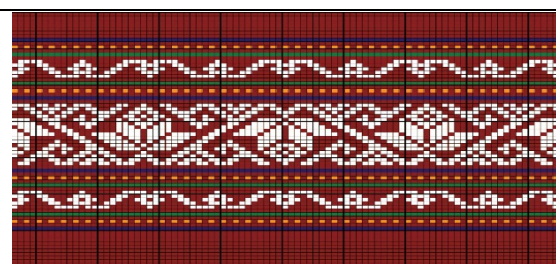
Figure 4 Lotus vine pattern fabric

ลายประกอบอื่น ๆ คือลายดอกกุญแจ และลายบัวคว่ำบัวหงาย ซึ่งเป็นลายผ้าชนิดที่ถูกพบในเขตอำเภอกมลาไสย

ภาพประกอบที่ 5 ลายดอก กุญแจ

Figure 5 Key pattern

ภาพประกอบที่ 6 ลายบัวคว่ำบัวหงาย

Figure 6 Upside-down lotus pattern

จากที่กล่าวมาในข้างต้นถูกนำมาออกแบบเป็นลวดลายประจำอำเภอกมลาเพื่อจำหน่ายในการส่งเสริมการท่องเที่ยว สำหรับการประชาสัมพันธ์เป็นของฝากของที่ระลึก ดังภาพ

ภาพประกอบที่ 7 องค์ประกอบรวมของลายผ้า

Figure 7 Combined elements pattern

ของที่ระลึกพระธาตุยาकुและใบเสมาจำลอง ซึ่งประสานความร่วมมือโรงเรียนกมลาลัย ในการออกแบบผลิตและจัดจำหน่ายโดยออกแบบเป็นพระธาตุยาकुและใบเสมาย่อส่วนในกล่องและในกรอบรูป ตลอดจนพิมพ์ลงบนเสื้อยืดจำหน่าย

ภาพประกอบที่ 8 ของที่ระลึก

Figure 8 souvenir

แนวทางการจัดโครงการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาอาหาร สินค้า บริการเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง ข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ดำเนินการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของผู้ประกอบการและเพิ่มขีดความสามารถในการผลิต ตลอดจนยกระดับคุณภาพของสินค้า และการแปรรูปสินค้าให้มีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น

4.4 รูปแบบเส้นทางการท่องเที่ยวที่สนองความต้องการอย่างหลากหลายและยั่งยืน

จากความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์ รายด้านการตลาดนำสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่มาใช้ในการตลาด นำสัญลักษณ์หรือเอกสารที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารให้ผู้รับบริการได้สัมผัสและการบริการมีความเป็นรูปธรรม มีช่องทางการประชาสัมพันธ์ทั่วถึง สามารถรับทราบข่าวสารตลอดเวลา ผู้ให้ข้อให้ข้อมูลเห็นชอบ เพราะการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายและการท่องเที่ยว เช่น บัตรกำนัลที่พัก ร้านอาหาร อีเว้นท์ต่าง ๆ สื่อประชาสัมพันธ์น่าสนใจ ทันสมัย หลากหลายแปลกใหม่ สามารถเข้าถึงช่องทางการบริการ จุดจำหน่ายสินค้า ให้ข้อมูลได้ง่าย เช่น การประสานความร่วมมือของหน่วยงาน เพจ และเว็บไซต์ เพื่อนำนวัตกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองฟ้าแดดสงยาง ประชาสัมพันธ์ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อโปรโมทเส้นทางการท่องเที่ยวเมืองฟ้าแดดสงยาง การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเส้นทางปั่นจักรยาน การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเส้นทางสายมู ศาสนาและความเชื่อ การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเส้นทางสายชีว “กิน ช้อป ถ่ายภาพ” การจัดทำแผนภาพแผนที่เส้นทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองฟ้าแดดสงยาง

ภาพประกอบที่ 9 เส้นทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองฟ้าแดดสงยาง

Figure 9 Tourism promotion route in Muang Fa Daed Song Yang

ภาพประกอบที่ 10 ปฏิทินส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองฟ้าแดดสงยาง

Figure 10 Tourism promotion calendar for Muang Fa Daed Song Yang

4.5 รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีมและการรักษาผลประโยชน์ร่วมกัน

จากการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจการแก้ไขปัญหา และการวิเคราะห์การวางแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองฟ้าแดดสงยาง ผู้ให้ข้อมูลเห็นชอบ เพราะการสร้างแรงจูงใจให้กับชุมชนเพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว รับทราบเกี่ยวกับผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการส่งเสริมการท่องเที่ยว การทำงานสามารถตรวจสอบประเมินว่าผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวได้รับการจัดสรรอย่างยุติธรรมระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันทำงานเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบสามารถตรวจสอบได้ โดยชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความสำคัญต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยการส่งเสริมชุมชนให้มีส่วนร่วม อาทิ การจัดการประกวดการจัดทำขบวนแห่ขบวนรถธงไฟ การประกวดขบวนแห่ผ้าห่มพระธาตุ การประกวดบายศรีอีสาน การประกวดต้นธงสร้างสรรค์ เป็นต้น

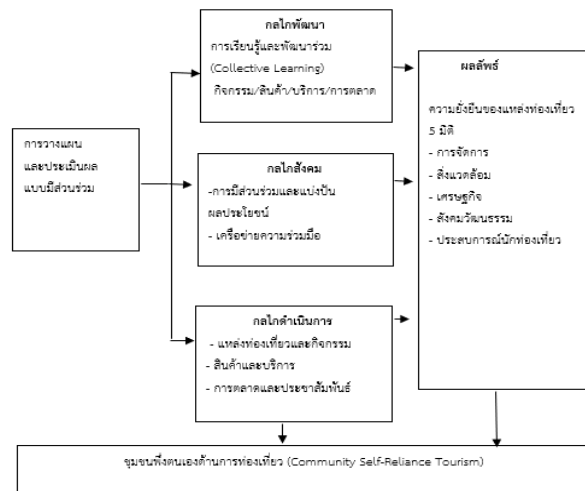
4.6 รูปแบบการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และพัฒนาร่วมกัน

จากการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับผู้บริหารโครงการ หน่วยงาน องค์กร ภาคีเครือข่าย และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียควรเปิดโอกาสให้ชุมชน หน่วยงานเอกชน ร้านค้า เยวชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว จัดกิจกรรมเพื่อสร้างโอกาสในการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว ผู้ให้ข้อมูลเห็นชอบ เพราะการประสานความร่วมมือ และการสร้างเครือข่ายร่วมจัดกิจกรรมภายในงาน ร่วมคิดโปรแกรมและพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองฟ้าแดดสงยาง ให้สามารถรับประโยชน์ร่วมกันในการจัดการส่งเสริมการท่องเที่ยว ควรประสานความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรภายนอกเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการเพื่อส่งเสริมศักยภาพด้านการท่องเที่ยว เพื่อปรับปรุงกิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยว การส่งเสริมการพัฒนาสินค้า การบริการ การจัดกิจกรรม และพัฒนาส่งเสริมศักยภาพด้านอาหาร ที่พัก ของที่ระลึกที่น่าสนใจตามความถนัดและความสนใจ เพื่อกระจายรายได้และการมีงานทำและยังเป็น การส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น การประสานความร่วมมือ และการสร้างเครือข่ายพัฒนาชุมชนบูทเตอร์ ดีกตอกเกอร์จากชุมชนร่วมผลิตสื่อสาธารณะเพื่อนำเสนอพื้นที่ สร้างกระแสนิยม ค่านิยม และส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเปิดตลาดการท่องเที่ยวแก่กลุ่มเป้าหมายใหม่ๆ เพื่อดึงดูดความสนใจ ด้วยการเผยแพร่อัตลักษณ์ และข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิต การท่องเที่ยว ประเพณี พิธีกรรม อาหาร การเกษตร เป็นต้น

4.7 รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยางแบบยั่งยืน

จากองค์ประกอบด้านความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยว และด้านการจัดการ (management sustainability) เป็นฐานสำคัญในกระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยางแบบยั่งยืนเป็นนวัตกรรมการบริหารจัดการสู่ความยั่งยืนที่แท้จริงในการขับเคลื่อน การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เป็น “ระบบการพัฒนาแบบวงจร” ที่ชุมชนเป็นศูนย์กลาง และทุกภาคส่วนร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันเรียนรู้ และร่วมกันปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การท่องเที่ยวเกิดประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในระยะยาว ไม่ใช่เพียงการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว แต่เป็นการสร้างคุณค่า (value-based tourism) ประกอบด้วย กลไกการวางแผนร่วม (participatory planning mechanism) โดยเปิดโอกาสให้ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการ และเครือข่ายที่เกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดทิศทางการท่องเที่ยว วิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่ กำหนดกิจกรรมและแผนการดำเนินงานร่วมกัน ทำให้เกิดความเข้าใจร่วมและลดความขัดแย้งในการพัฒนาร่วมกันกำหนดทิศทางการท่องเที่ยว กลไกการดำเนินงานร่วม (collaborative implementation mechanism) เป็นการนำแผนสู่การปฏิบัติ โดยให้แต่ละฝ่ายมีบทบาทชัดเจนและร่วมกันดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยว กลไกการติดตามและประเมินผล (monitoring & evaluation mechanism) เป็นระบบควบคุมคุณภาพและลดผลกระทบจากการท่องเที่ยว กลไกการเรียนรู้

และพัฒนาต่อเนื่อง (collective learning & adaptive development) เป็นหัวใจของความยั่งยืนเพราะทำให้รูปแบบไม่หยุดนิ่ง

ภาพประกอบที่ 11 กระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง

Figure 11 The participatory tourism promotion process in Muang Fa Daed Song Yang

ผลการวิจัยสามารถสังเคราะห์ออกมาเป็นรูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง ได้ดังนี้

ภาพประกอบที่ 12 รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง

Figure 12 Participatory tourism promotion model in Muang Fa Daed Song Yang

จากแผนภาพที่ 11-12 สามารถสรุปได้ว่า รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยางทั้ง 7 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบองค์ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนการปฏิบัติและการติดตามประเมินผล รูปแบบแผนที่และปฏิทินแนะนำแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว รูปแบบสินค้าอัตลักษณ์เมืองฟ้าแดดสงยาง รูปแบบเส้นทางท่องเที่ยวที่สนองความต้องการอย่างหลากหลายและยั่งยืน รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีมและการรักษาผลประโยชน์ร่วมกัน รูปแบบการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และพัฒนาาร่วมกัน และรูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยางแบบยั่งยืน สำหรับการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง พอาจภาพด้วยกระบวนการดำเนินการคุณภาพตามวงจรของเดมมิ่ง PDCA ในการจัดกิจกรรม พัฒนาผลิตภัณฑ์ แปรรูปอาหารที่มีอัตลักษณ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง มีระบบออนไลน์ การบริการระบบอัตโนมัติ รองรับ เพื่อให้ทุกคนในองค์กร สามารถเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำการท่องเที่ยวและการสร้างสรรค์ในการจัดกิจกรรมและต่อยอดการดำเนินงาน การรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในองค์กร ซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคล หรือเอกสาร มาพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนในองค์กร สามารถเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้องค์กรมีความสามารถแข่งขันสูงสุด สู่ความยั่งยืน ประสานการมีส่วนร่วมภาครัฐ เอกชน ภาควิชาการในการปรับปรุงแผนปฏิบัติการ กำกับ ควบคุม ติดตาม การส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยางให้ทันสมัย

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 สภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง

สรุปสภาพปัจจุบันการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับน้อย และสรุปผลการวิเคราะห์สภาพที่พึงประสงค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.2 การวิเคราะห์ลำดับความต้องการจำเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง

สรุปผลการวิเคราะห์ลำดับความต้องการจำเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง ความต้องการจำเป็นสูงสุดได้แก่ ด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ รองลงมาด้านแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม ด้านสินค้าและบริการ ลำดับสุดท้ายคือ ด้านการวางแผนการปฏิบัติและการติดตามประเมินผล

1.3 การสังเคราะห์องค์ประกอบส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง

สรุปผลการสังเคราะห์องค์ประกอบส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง ได้แก่ ด้านการวางแผนการปฏิบัติและการติดตามประเมินผล ด้านแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม ด้านสินค้าและบริการ ด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ ด้านการทำงานเป็นทีมและการรักษาผลประโยชน์ร่วมกัน ด้านการประสานความร่วมมือและการสร้างเครือข่าย ด้านการเรียนรู้และพัฒนาาร่วมกัน ด้านการจัดการ และด้านความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยว

1.4 รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง

สรุปรูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง ได้แก่ รูปแบบองค์ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนการปฏิบัติและการติดตามประเมินผล รูปแบบแผนที่และปฏิทินแนะนำแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว รูปแบบสินค้าอัตลักษณ์เมืองฟ้าแดดสงยาง รูปแบบเส้นทางท่องเที่ยวที่สนอง ความต้องการอย่างหลากหลายและยั่งยืน รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีมและการรักษาผลประโยชน์

ร่วมกัน รูปแบบการสร้างเครือข่าย การเรียนรู้และพัฒนาร่วมกัน และรูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยางแบบยั่งยืน

2. อภิปรายผลการวิจัย

2.1 สภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์การท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง

ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย อาจเป็นเพราะกระบวนการวางแผนยังไม่เป็นระบบและขาดการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง หากเทียบกับหลัก PDCA ในการพัฒนาหรือการจัดการเชิงระบบ จากการวิเคราะห์พบว่าเดิมกิจกรรมท่องเที่ยวจัดโดยชาวบ้านอย่างมีส่วนร่วม ปัจจุบันถูกวางกรอบโดยหน่วยงานภาครัฐตามระบบราชการ ไม่มีการทบทวนแผนหรือเรียนรู้จากผลเก่า ส่งผลให้ปัญหาซ้ำ ๆ เกิดขึ้น การวางแผนเพื่อการพัฒนาต้องอาศัยการมีส่วนร่วมและการประสานงานที่ดี สอดคล้องกับแนวคิดของ Tyler, R.W. (1942) ควรประสานความร่วมมือการวางแผนเพื่อการพัฒนา

นอกจากนี้ยังว่าชุมชนยังขาดสินค้าและบริการที่มีความเป็นเอกลักษณ์และมาตรฐานสูง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ตามแนวคิดสร้างสรรค์ทางการท่องเที่ยว การออกแบบสินค้าและบริการให้สะท้อนความเป็นท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มและดึงดูดนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับแนวคิดของเมตต์ เมตต์การุณจิต (2541) การออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวควรสอดคล้องกับอัตลักษณ์ชุมชน โดยไม่ต้องปรับเปลี่ยนชีวิตคนท้องถิ่นตามนักท่องเที่ยว แต่ควรมีกระบวนการสร้างการยอมรับ ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมจะช่วยสร้างความพึงพอใจให้ผู้มาเยือน

สภาพพึงประสงค์การท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง โดยภาพรวม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกรายการอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความคาดหวังและต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในระบบการจัดการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน โดยสภาพพึงประสงค์การท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง อาจเป็นเพราะคนในชุมชนไม่ได้ต้องการแค่ "ทำไปตามแผน" แต่คาดหวังความต่อเนื่องและการยกระดับคุณภาพจากการเรียนรู้ข้อผิดพลาดในอดีต ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับกระบวนการแก้ปัญหา, การใช้เทคโนโลยี, การปรับปรุงงาน มากกว่ากระบวนการภายนอก(ผู้จัดอีเว้นท์) โดยให้คนในพื้นที่มีส่วนร่วมในด้านการวางแผนฯ มุ่งเน้นไปที่ระบบการจัดการที่เป็นสากลและมีความเป็นมืออาชีพ (professionalism) โดยใช้เทคโนโลยีและข้อมูลเป็นฐานในการพัฒนา มากกว่าการทำงานแบบเดิมที่ขาดการติดตามผล (follow-up) ชุมชนให้ความสำคัญกับส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยคนในท้องถิ่นเพื่อความยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของศิริพร ถาวรวิสิทธิ์ และเสรี วงษ์มณฑา (2564) เสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การวางแผนนโยบายที่มีเป้าหมายและทิศทางเดียวกัน คนในพื้นที่ต้องช่วยกันดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพดี ปฏิบัติงานในการเป็นเจ้าบ้านที่ดี

2.2 ความต้องการจำเป็นการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง

ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยางพบว่า มีความต้องการจำเป็นตามลำดับ ได้แก่ ด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ แสดงว่า ชุมชนเห็นว่าขาดเครื่องมือการสื่อสารที่ครอบคลุมช่องทางการประชาสัมพันธ์ออนไลน์ การใช้สื่อสมัยใหม่ สะท้อนให้เห็นว่าชุมชนตระหนักถึงความจำเป็นในการประชาสัมพันธ์พื้นที่ เกี่ยวกับการสร้าง การรับรู้และเข้าถึงข้อมูลมากกว่าด้านอื่น ๆ เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยางในแต่ละด้าน สอดคล้องกับแนวคิดของวิริยา เพียรไทย และวิญญู มะลิตัน (2568) ซึ่งพบว่าในภาพรวม “ผลประโยชน์” และ “การตลาด” เป็นความจำเป็นสูงสุดในการเตรียมความพร้อมรับการท่องเที่ยวชุมชน ทั้งนี้การมีส่วนร่วมและการวางแผนจะเป็นพื้นฐานสำคัญตามแนวคิดของกมลทิพย์ แจ่มกระจ่าง และวุฒิสาร ตันไชย (2544) แต่ในแง่ความต้องการของชุมชนในปัจจุบัน การสื่อสารและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่พวกเขาให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก สอดคล้องกับแนวคิดของ ริกานดา ชูชื่น (2553) สนับสนุนการท่องเที่ยวการท่องเที่ยว

ให้มีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิด การผลิตและการนำเอาทรัพยากรโดยเฉพาะทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเหมาะสม โดยอยู่ในรูปแบบของสินค้าและบริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ซึ่งงานวิจัยของศิริพร ถาวรวิสิทธิ์ และเสรี วงษ์มณฑา (2564) เสนอการพัฒนาอัตลักษณ์ของสินค้า เช่น ผ้าทอลายเฉพาะท้องถิ่น หรือของที่ระลึกที่สะท้อนเรื่องราววัฒนธรรมท้องถิ่น จึงได้นำอัตลักษณ์มาพัฒนาผลิตภัณฑ์จาก “ธง” “ใบเสมา” และ “พระธาตุยาकुจำลอง” เป็นัญญาสำคัญในการสร้างความแตกต่างในตลาดการท่องเที่ยว ด้วยการพัฒนาแบรนด์และเรื่องราวของผลิตภัณฑ์ช่วยสร้างคุณค่าและจุดขายตามแนวทางของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (cultural tourism)

2.3 องค์ประกอบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง

องค์ประกอบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง พบว่า ด้านการวางแผนการปฏิบัติและการติดตามประเมินผล ควรเพิ่มการประสานความร่วมมือประชาชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องประชุมวางแผนการดำเนินการส่งเสริมการท่องเที่ยว ใช้เทคโนโลยีมาปรับใช้ในการดำเนินงาน ควบคุมกำกับติดตามการดำเนินงานอย่างเป็นระบบด้วยเครื่องมือและวิธีการที่เหมาะสม ตลอดจนนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขกระบวนการทำงานและการวางแผนงานในครั้งถัดไป สอดคล้องกับแนวคิดของพรนภา สืบสารคาม (2558) ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดโครงการ โดยร่วมมือกันพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวแปลกใหม่น่าสนใจสอดคล้องกับแนวคิดของจิตศักดิ์ พุฒจระและคณะ (2566) นำเสนอกิจกรรมให้กับนักท่องเที่ยว สัมผัสถึงความเป็นท้องถิ่นเชิงลึกผ่านกลไกการมีส่วนร่วมมีการจัดการตลาดสร้างกระบวนการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวที่มี คุณภาพ โดยเริ่มตั้งแต่การหาข้อมูล การสื่อความหมาย การจัดโปรแกรม การเดินทาง และการบอกต่อ เน้นการมีส่วนร่วมส่งผลต่อการสร้างรายได้และการพัฒนาทางเศรษฐกิจของชุมชนตลอดทั้งปีอย่างต่อเนื่อง ให้เกิดสินค้าและบริการการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ท้องถิ่น (local experience tourism) ของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพ การจัดการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ สินค้าประสบการณ์ท้องถิ่นเน้นระดับกิจกรรมท้องถิ่นที่แตกต่างกันมากกว่าการนำเสนอตัวแหล่งท่องเที่ยว โดยการจัดการตลาดด้านราคา การกำหนดราคาการให้บริการเหมาะสมกับระดับการให้บริการ เน้นคุณค่าต่อความรู้สึก ความคุ้มค่าได้สัมผัสความเป็นท้องถิ่น ด้วยการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีมและการรักษาผลประโยชน์ร่วมกัน และด้านการประสานความร่วมมือ และการสร้างเครือข่าย ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจการแก้ไขปัญหา และการวิเคราะห์การวางแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองฟ้าแดดสงยาง สร้างแรงจูงใจให้กับชุมชนเพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว เปิดโอกาสให้ชุมชน หน่วยงานเอกชน ร้านค้า ชาวชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว จัดกิจกรรมเพื่อสร้างโอกาสในการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว รับผิดชอบต่อสังคม สอดคล้องกับแนวคิดของจักรเพชร วรสินธ์ (2561) โดยการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนร่วมกัน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การสื่อสารอย่างเปิดเผย การให้อิสระในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการทำงาน การสนับสนุนทางด้านทรัพยากรต่าง ๆ การมีส่วนร่วมในการบริหารและประสานงาน การได้รับผลประโยชน์ร่วมกันทั้งประโยชน์ทางด้านสังคมและประโยชน์ด้านส่วนบุคคล การประเมินผลร่วมกันเพื่อตั้งศักยภาพของบุคคลให้เหมาะสมต่องาน เพิ่มประสิทธิภาพในองค์กร การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชน โดยคนในชุมชนส่วนใหญ่ต้องได้รับประโยชน์ และยังคงรักษาอัตลักษณ์ของตนเองเอาไว้ การท่องเที่ยวที่อาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมทั้งร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมลงมือทำ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมกันประเมินผล เพื่อป้องกันปัญหาความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นภายในชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้เพิ่มมากขึ้น และสอดคล้องกับแนวคิดของพนิตสุภา ธรรมประมวล และกาสัก เตชะขันหมาก (2553) ให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการพัฒนาการท่องเที่ยว รูปแบบนี้รัฐบาลจะเป็นผู้วางนโยบายและวางแผนโครงการพัฒนาการท่องเที่ยว การร่วมตัดสินใจและเจรจาต่อรองผลประโยชน์จากรัฐบาลได้ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่นให้มากที่สุด

ด้านความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวความเข้มแข็งของชุมชน รายได้กระจายเป็นธรรม การท่องเที่ยวเชิงคุณค่า จากความสมดุลการจัดการที่เหมาะสม การอนุรักษ์ทรัพยากร การกระจายรายได้ การยอมรับของชุมชน และประสบการณ์ที่ดี ของนักท่องเที่ยว ซึ่งองค์ประกอบทั้งหมดเกื้อหนุนกันเป็นระบบเดียวกัน หากขาดส่วนใดส่วนหนึ่งจะส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่อง ของการท่องเที่ยวในระยะยาว สอดคล้องกับแนวคิดของสอดคล้องกับแนวคิดของ World Tourism Organization (2004) ที่ อธิบายว่าการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องคำนึงถึงผลกระทบทั้งสามมิติ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และ ต้องตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและชุมชนในระยะยาว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดความร่วมมือเชิงพื้นที่ ของ Bill B. & Bernard L. (1993) ซึ่งเสนอว่าความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวเกิดจากเครือข่ายความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน และชุมชนในท้องถิ่น ดังนั้น ความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวที่ปรากฏในงานวิจัย จึงเกิดจาก “ระบบสังคมการท่องเที่ยว” มากกว่าการพัฒนาเชิงกายภาพเพียงอย่างเดียว กล่าวคือ ชุมชน เครือข่าย และการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้แหล่ง ท่องเที่ยวดำรงอยู่ได้ในระยะยาว

2.4 รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง

รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง พบว่า รูปแบบองค์ความรู้เกี่ยวกับการวางแผน การปฏิบัติและการติดตามประเมินผลการถอดบทเรียนความรู้ด้านการวางแผนการปฏิบัติและการติดตามประเมินผลการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยางแบบมีส่วนร่วม ซึ่งการพัฒนาระบบการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นต้อง ให้ประชาชนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ และการกำหนดทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของตนเอง จุดประเพณีอารมณ์ เพื่อประเมินระดับความพึงพอใจหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อเป็นเครื่องมือและวิธีการที่เหมาะสม สำหรับการติดตามและประเมินผลการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมในเมืองฟ้าแดดสงยาง ตลอดจนนำผลการประเมินมาปรับปรุง แก้ไขกระบวนการทำงานและการวางแผนงานในครั้งถัดไป สอดคล้องกับแนวคิดของ Patton, M. (2011) ที่เน้นว่าการ ประเมินไม่ใช่เพียงการสรุปผล แต่เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนานวัตกรรมและปรับปรุงระบบอย่างต่อเนื่อง แผนการ ดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม โดยให้ชุมชนมีบทบาทการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติตามแผนการ ส่งเสริมการท่องเที่ยว สามารถทราผลผลการดำเนินการได้อย่างโปร่งใส ตรวจสอบ ติดตามได้ทุกขั้นตอน การส่งเสริมการ ท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีมและการรักษาผลประโยชน์ร่วมกันส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการ ตัดสินใจการแก้ไขปัญหา และการวิเคราะห์การวางแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองฟ้าแดดสงยาง สร้างแรงจูงใจให้กับชุมชน เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวสอดคล้องกับแนวคิดของ Arnstein, S. (1969) ที่เน้นการมีส่วนร่วมในทุกระดับ และการจัดสรรอำนาจให้แก่ชุมชน แสดงถึงความต้องการมีส่วนร่วมในระดับสูง โดยเฉพาะด้านการตัดสินใจและการแก้ไข ปัญหาในระดับชุมชน ซึ่งเป็นแนวทางที่สะท้อนถึงการบริหารแบบมีส่วนร่วมและความยั่งยืนในระยะยาว ผู้บริหารโครงการ หน่วยงาน องค์กร ภาครีเครือข่ายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียควรเปิดโอกาสให้ชุมชน หน่วยงานเอกชน ร้านค้า ชาวชน ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว จัดกิจกรรมเพื่อสร้างโอกาสในการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว สอดคล้องแนวคิดของกาญจนา คงภิรมย์ (2559) ได้เสนอให้มีการพัฒนาความร่วมมือระหว่างองค์กรท้องถิ่น ภาคเอกชน และ ชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว อาทิ การประสานความร่วมมือ และการสร้างเครือข่ายร่วมจัด กิจกรรมภายในงาน ร่วมคิดโปรแกรมและพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองฟ้าแดดสงยางให้สามารถรับประโยชน์ ร่วมกันในการจัดการส่งเสริมการท่องเที่ยว

นอกจากนี้ กระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยางแบบยั่งยืนเป็นนวัตกรรมการบริหาร จัดการสู่ความยั่งยืนที่แท้จริงในการขับเคลื่อนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็น “ระบบการพัฒนาแบบวงจร” ที่ชุมชนเป็น ศูนย์กลาง และทุกภาคส่วนร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันเรียนรู้ และร่วมกันปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การท่องเที่ยวเกิด ประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในระยะยาว สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวอย่าง

ยั่งยืนขององค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization, 2004) ที่เน้นการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างสมดุล ควบคุมผลกระทบ และคำนึงถึงความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันและอนาคต โดยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีระบบติดตามประเมินผล และนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงแผนงานอย่างต่อเนื่อง ควรบูรณาการรูปแบบอื่นๆ ในการจัดการการส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น รูปแบบแผนที่และปฏิทินแนะนำแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโบราณสถานพระธาตุยาคูแม้จะมีศักยภาพทางแหล่งท่องเที่ยว แต่กิจกรรมและการพัฒนายังไม่มีความหลากหลาย และไม่สอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรมท้องถิ่น ข้อมูลนี้ชี้ให้เห็นถึงการขาดการบูรณาการเชิงพื้นที่และกิจกรรม ซึ่งสวนทางกับแนวคิดของพลาดิย์ สิทธิธัญกิจ (2555) ที่เน้นว่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต้องยึดฐานวัฒนธรรมท้องถิ่นและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณสถานพระธาตุยาคูตั้งอยู่ในพื้นที่กรมศิลปากร ได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน การพัฒนาที่พัก กิจกรรม และการบริการที่หลากหลาย แปลกใหม่ เน้นการมีส่วนร่วมส่งผลต่อการสร้างรายได้และการพัฒนาทางเศรษฐกิจของชุมชนตลอดทั้งปีอย่างต่อเนื่อง บูรณาการแหล่งท่องเที่ยวในเมืองฟ้าแดดสงยางกับกิจกรรมท่องเที่ยวอื่น ๆ เพื่อสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยประสานความร่วมมือภาคเอกชน หน่วยงานอื่น ๆ พัฒนากิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว อาทิ ปฏิทินส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง แผนที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง แผนที่การเดินทางท่องเที่ยวเมืองฟ้าแดดสงยางแผนที่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เสนอให้จัดกิจกรรมปั่นจักรยาน ถ่ายภาพ ชมวิวยามเช้าและยามเย็น แผนที่การท่องเที่ยวสายมู เดินทางไหว้พระขอพรสวด คล้องกับแนวคิดของพระนครินทร์ อนาลโย (พลชีวา) และคณะ (2564) ที่เสนอว่าการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมในแหล่งโบราณสถาน เช่น พระธาตุยาคู สามารถก่อให้เกิดการค้าขาย การเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งนี้สะท้อนถึงศักยภาพเชิงเศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่สามารถนำมาใช้พัฒนาให้เกิดความยั่งยืนได้ โดยผสมผสานรูปแบบสินค้าอัตลักษณ์เมืองฟ้าแดดสงยาง จากสภาพปัญหาด้านสินค้าและบริการพบว่าในพื้นที่ยังขาดสินค้าและบริการที่มีความโดดเด่นและอัตลักษณ์ของพื้นที่ ด้านอาหารยังขาดรสชาติและอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่น ส่วนผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกของฝากไม่มีจุดดึงดูด สอดคล้องกับหลักการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่เน้นการสร้างอัตลักษณ์ตามแนวคิดของ ศิริพร ถาวรวิสิทธิ์ และเสรี วงษ์มณฑา (2564) ที่เสนอว่าผลิตภัณฑ์ควรสะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นและมีความโดดเด่นเฉพาะพื้นที่ ด้านที่พักยังขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดีหน่วยงาน องค์กร ภาคีเครือข่าย และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประสานความร่วมมือกันพัฒนาส่งเสริมการจัดและพัฒนาที่พัก แหล่งท่องเที่ยวมีความพร้อมที่จะให้บริการโดยสามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการอย่างทันทั่วถึง ผู้รับบริการสามารถเข้ารับบริการได้ง่าย สะดวกต่อการมาใช้บริการ กระจายการให้บริการอย่างทั่วถึงรวดเร็ว และรูปแบบเส้นทางการท่องเที่ยวที่สนองความต้องการอย่างหลากหลาย และยั่งยืน การตลาดนำสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่มาใช้ในการตลาด นำสัญลักษณ์หรือเอกสารที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารให้ผู้รับบริการได้สัมผัส และการบริการนั้นมีความเป็นรูปธรรม มีช่องทางการประชาสัมพันธ์ทั่วถึง สามารถรับทราบข่าวสารตลอดเวลา การจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายและการท่องเที่ยว การจัดทำแผนภาพแผนที่เส้นทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองฟ้าแดดสงยาง การจัดทำปฏิทินส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองฟ้าแดดสงยาง เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์และกระตุ้นการรับรู้ของนักท่องเที่ยว โดยควรใช้ทั้งการโฆษณา สื่อสังคมออนไลน์ และสื่อวัฒนธรรมท้องถิ่นในการเชื่อมโยงกับกลุ่มเป้าหมาย

3. ข้อเสนอแนะการวิจัย

3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากข้อค้นพบผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง ด้านการวางแผนการปฏิบัติและการติดตามประเมินผล พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น อำเภอ หรือหน่วยงานภาครัฐควรเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมให้ชุมชนประสานความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการดำเนินการอย่างแท้จริงเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ด้านสถานที่รัฐควรปรับปรุงหรือพัฒนาเชิงพื้นที่ให้สอดคล้องกับกฎหมายหรือ

ดำเนินการพัฒนาสถานที่ในเขตพื้นที่โบราณสถานให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ แหล่งจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมเพื่อดึงดูดศักยภาพด้านการท่องเที่ยว และเพิ่มโอกาสในการสร้างรายได้แก่คนในพื้นที่ ด้านสินค้าและบริการพบว่าภาพรวมอยู่ในระดับน้อยรัฐควรส่งเสริมการจัดหลักสูตรเพื่อพัฒนาฝีมือและศักยภาพในการผลิตสินค้าและบริการแก่คนในชุมชนให้มีคุณภาพและมาตรฐาน ตลอดจนการสร้างการตระหนักในการบริการและจำหน่ายสินค้าที่มีคุณภาพ รัฐควรนำรูปแบบที่เกิดขึ้นจากการวิจัยไปส่งเสริมและพัฒนายกระดับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองฟ้าแดดสงยาง

3.2 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากข้อค้นพบผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง ด้านการวางแผนการปฏิบัติและการติดตามประเมินผล พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย การกิจกรรมครั้งถัดไปควรประสานความร่วมมือทุกภาคส่วนในการวางแผนการดำเนินการแบบมีส่วนร่วม รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยางแบบยั่งยืน เป็นนวัตกรรมการบริหารจัดการสู่ความยั่งยืนที่แท้จริง ในการขับเคลื่อนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็น“ระบบการพัฒนาแบบวงจร” ที่ชุมชนเป็นศูนย์กลาง และทุกภาคส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมเรียนรู้ และร่วมกันปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การท่องเที่ยวเกิดประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในระยะยาวในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวหรือการพัฒนาทางเศรษฐกิจของชุมชนต่อไป ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง ด้านสินค้าและบริการ ชุมชน ภาคเอกชน และภาครัฐควรส่งเสริมการพัฒนาสินค้าและบริการใดที่มีความเหมาะสมและยั่งยืน

3.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งถัดไป

จากข้อค้นพบผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง ด้านการวางแผนการปฏิบัติและการติดตามประเมินผล พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ในการวิจัยครั้งถัดไปควรดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับการวางแผนการปฏิบัติและการติดตามประเมินผลในการส่งเสริมการท่องเที่ยว หรือการจัดกิจกรรมโครงการอื่น ๆ ของภาครัฐเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่หลากหลาย แปลกใหม่ เน้นการมีส่วนร่วมส่งผลต่อการสร้างรายได้และการพัฒนาทางเศรษฐกิจของชุมชนตลอดทั้งป้อย่างต่อเนื่อง ในการวิจัยครั้งถัดไปควรดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับกิจกรรมท่องเที่ยวหรือการพัฒนาทางเศรษฐกิจของชุมชนต่อไป และผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเมืองฟ้าแดดสงยาง ด้านสินค้าและบริการ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับน้อยในการวิจัยครั้งถัดไปควรดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาสินค้าและบริการใดที่มีความเหมาะสมที่สุดกับชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก รศ.ดร.ปิยากร หวังมหาพร ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดร.วัชรินทร์ สุทธิชัย กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดร.สิทธิพรร์ สุนทร กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และขอขอบคุณ คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตรนวัตกรรมการพัฒนาท้องถิ่นทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์อบรมสั่งสอนให้ความรู้ และอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566–2570). กรุงเทพฯ : สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

กมลทิพย์ แจ่มกระจ่าง และวุฒิสาร ตันไชย. (2544). รายงานการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการลุ่มน้ำป่าสัก. ภาควิชาการพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- กาญจนา คงภิมย์. (2559). แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ขององค์ประกอบส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 35(6) : 13-25.
<https://hujmsu.msu.ac.th/pdfsplite.php?p=MTU5OTAxMzUwMS5wZGZ8MjEtMzZM=>
- จักรเพชร วรสินธุ์. (2561). ภาวะผู้นำการบริหารงานแนะแนวของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3. ปรินญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันการจัดการปัญญาภิวัตน์.
- จิตศักดิ์ พุฒจรัส และคณะ. (2566). การศึกษาและจัดทำคู่มือประเมินขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวประเภทภูเขา ถ้ำ และพื้นที่เกี่ยวข้อง. คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทรงกรด พิมพิศาล, อลงกต แสนบุญ, วีระศักดิ์ จันทร์ส่งแสง, พัทธกรณ นามโคตร, พรรณี เจริญศิลป์, ชาญชัย ภูผา, และบุญยั้ง ประทุม. (2564). การวิจัยและพัฒนาพื้นที่ทางวัฒนธรรมทวารวดีเมืองฟ้าแดดสงยางกาฬสินธุ์. กาฬสินธุ์ : มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.
- เทศบาลตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์. (2566). รายงานข้อมูลเทศบาลตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์. เทศบาลตำบลหนองแปน, จังหวัดกาฬสินธุ์.
- พนิตสุภา ธรรมประมวล และกาสัก เตชะขันหมาก. (2553). กลยุทธ์และแผนการตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดลพบุรี. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- พรนภา สืบสารคาม. (2558). เครือข่ายครอบครัวการบ่มเพาะศิลปกรรม. ปรินญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พระนครินทร์ อนุโลโย (พลชีวา), พระโสภณพัฒนบัณฑิต, พระมหามิตร ฐิตปัญโญ, และ เกียรติศักดิ์ บังเพลิง. (2564). การศึกษาวิเคราะห์การบูชาพระธาตุยาคูที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของชาวตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารสถาบันวิจัยพินิจธรรม. 8(1) : 1-12.
- พระอริยานุวัตร เขมจารี. (2514). ตำนานฟ้าแดดสงยาง. (ม.ป.พ.).
- พลาดิษฐ์ สิทธิธัญกิจ. (2555). เล่าขานตำนานแม่น้ำเจ้าพระยา. กรุงเทพฯ : สยามความรู้.
- มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์. (2562). แนะนำเมืองฟ้าแดดสงยาง. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2562, จาก <https://fadet-heritage.ksu.ac.th>
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2541). การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียนเทศบาลจังหวัดนครราชสีมา. ปรินญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ริگانดา ชูชื่น. (2553). แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเทศบาลเมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ปรินญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วิริยา เพียรไทย และวิษณุ มะลิตัน. (2568). การเตรียมความพร้อมของชุมชนสำหรับรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลน้ำหมาน อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต. 13(2) : 288-300.
<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JCDLO/article/view/270165>
- ศิริพร ถาวรวิสิทธิ์ และเสรี วงษ์มณฑา. (2564). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดน่าน. วารสารสมาคมนักวิจัย. 26(1) : 244-255.
http://www.ar.or.th/ImageData/Magazine/40053/DL_30505.pdf?t=637638494492254116
- ศูนย์บริหารวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2553). แผนแม่บทพัฒนาเมืองฟ้าแดดสงยาง. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- Arnstein, S. (1969). A ladder of citizen participation. **Journal of the American Institute of Planners**. 35(4) : 216–224.
https://www.historyofsocialwork.org/1969_ENG_Ladderofparticipation/1969,%20Arnstein,%20ladder%20of%20participation.%20original%20text%20OCR%20C.pdf
- Bill, B., & Bernard, L. (1993). Interpretation and sustainable tourism: The potential and the pitfalls. **Journal of Sustainable Tourism**. 2(4) : 71–80.
<https://riat.atalca.cl/index.php/test/article/viewFile/8/5>
- Patton, M. (2011). **Developmental evaluation: Applying complexity concepts to enhance innovation and use**. Information Age Publishing.
- Tyler, R. W. (1942). General statement on evaluation. **Journal of Educational Research**. 35(7) : 492–501.
https://www.academia.edu/39733614/General_Statement_on_Evaluation
- World Tourism Organization. (2004). **Overtourism? Understanding and managing urban tourism growth beyond erceptions**. UNWTO.